

Alapadatok:

<i>helyrajzi szám:</i>	13867
<i>megnevezés:</i>	Pestvidéki Törvényszék és Fogház épülete
<i>beépítési mód:</i>	zárt sorú
<i>szintszám:</i>	P+F+6
<i>funkció:</i>	középület
<i>állapota:</i>	jó
<i>helyszínrajz:</i>	
<i>ortofotó:</i>	

Építészettörténeti adatok:

<i>építés éve:</i>	1923
<i>építtető:</i>	magyar királyi Igazságügyi Minisztérium
<i>tervező:</i>	Jablonszky Ferenc és Hübner Jenő
<i>kivitelező:</i>	nincs adat
<i>stílusa:</i>	historizáló
<i>történeti jelentősége:</i>	ebben az épületben zajlottak az 1956-1963 közötti Nagy Imre és társai ellen indított büntetőeljárások.
<i>átalakítások:</i>	nincs adat

Építészeti érték ismertetése:

<i>homlokzatképzés:</i>	burkolótégla, terméskő lábazat
<i>bejárat, portál:</i>	hármás bélétes kapu, fém, üvegezett portál
<i>homlokzati szerelvények:</i>	zászlótartók, ablakrácsok
<i>épületdíszek:</i>	kisplasztikák, kő ornamentikák, főbejáratnál lévő szobrok (Preator és Justitia + két-két gyermek)
<i>emléktábla:</i>	van (lengyel menekült hazafiak, kommunista terror áldozatai, Gestapo fogházviseltek, Nagy Imre és mártírtársai, Magyar Forradalmi Nemzeti Bizottmány Budai Parancsnoksága és az első Budai Nemzetőr Zászlóalj)
<i>nyílászárók:</i>	jellemzően fa, fém
<i>lépcsőház:</i>	zárt
<i>lift:</i>	van
<i>kapu:</i>	fa
<i>kerítés:</i>	nincs
<i>udvar kialakítása:</i>	két belső, burkolt udvar
<i>tető/tetőfelépítmények:</i>	összetett magastető, lapostető
<i>belső téralakítás:</i>	márványlepcső, burkolt lépcsőkar, gipszstukkó díszítmények, figurális ábrázolások
<i>történeti berendezések:</i>	eredeti bútorok
<i>zavaró elemek:</i>	előtetők, kültéri klímaegységek

Építészeti, történeti, művészeti érték összefoglalása:

Verrasztó Gábor így írt 2017-ben az épületről: „ Az Igazságügyi Minisztérium 1909-ben pályázatot írt ki a Pestvidéki Törvényszék és Fogház épületének megtervezésére, miután a Magyar Királyi Államkincstár megvásárolta, illetve részben kisajátította a Fő utca, a Kacska utca, a Gyorskocsi utca és a Vitéz utca határolta területen álló tizenhárom, zömmel földszintes házat, köztük a népszerű Beck Márkus fűszer, bor, sör és csemege kereskedő három üzlettel is bíró saroképületét. 1913-ban kezdődött el a bontás, majd az ötszintes háztömb kilenc évig tartó építkezése, melyen olasz hadifoglyok is dolgoztak. Bár a tervpályázatot Aigner Sándor nyerte, a minisztérium a második helyezett Jablonszky Ferenc és Hübner Jenő terveit vásárolta meg... A Fő utcai törvényszék historizáló stílusú homlokzatának kőlabazata, súlyos téglatömege és a keskeny, magas ablakok erőszerű, monumentális megjelenést kölcsönöznek az épületnek, „félelmetesen nehezede” a szűk utcára. Eredeti elrendezés szerint a főépületben az I-III. Kerületi Járásbíróságot, az esküdtszéki tárgyalót és a nagyobb termeket helyezték el. A törvényszék jobb szárnyában volt a vizsgálóbíróság, a telekkönyvi hivatal, az ügyészség, a fiatalkorúak bírósága és a büntető tárgyalóterem. A bal oldali szárnyba a Pestvidéki Járásbíróság, a vádtanács, a fellebbviteli tárgyalóterem valamint a személyzeti lakások kerültek. A fogház U alakú épülete teljesen külön áll, a zárkák ablakai a sétaudvarra néznek. A törvényszék Gyorskocsi utcába „kanyarodó” szárnyaival a szimmetrikusan elhelyezett, magas homlokfalú két kapu köti össze és teszi egységessé a háztömb külsejét. A német megszállás napján, 1944. március 19-én a törvényszék és fogház épületet a Geheime Staatspolizei, közismert nevén a Gestapo és a német hírszerzés, a Sicherheitsdienst (SD) foglalta el, de itt rendezte be hivatalát Adolf Eichmann is. Az ötvenes évek elején az Államvédelmi Hatóság költözött a Fő utcai ingatlanba, az őrszemélyzetet a Rákosi őrzászlóalj egységei adták Szűcs Ernő majd Lehota István ezredek irányítása alatt. Az 1956-os szabadságharc leverése után a Budapesti Katonai Ügyészség, a Budapesti Katonai Bíróság és a Legfelsőbb Bíróság Katonai Kollégiuma költözött az épületbe. A Gyorskocsi utcai oldalon a BM Politika Vizsgáló Osztálya működött, a vizsgálótisztek és az örök nagy részét is az addigra felosztatott ÁVH állományából válogatták „vissza”. 1958. június 15-én az ideiglenesen a törvényszéki palotába települt Legfelsőbb Bíróság Népbírósági Tanácsa Vida Ferenc bíró elnökletével itt ítélte halálra Nagy Imre miniszterelnököt, Maléter Pál honvédelmi minisztert és Gimes Miklós újságíró.

Az épületben ma a Fővárosi Törvényszék Büntető Kollégiumának Katonai Tanácsa, a Budapesti Katonai Ügyészség, a Budai Központi Kerületi Bíróság Nyomozási Bírói Csoportja, a Budapesti Orvosszakértői Intézet, a Budapesti Rendőr-főkapitányság vizsgálati főosztálya és a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet II. számú objektuma működik. A közel 300 fős börtönben női előzeteseket és elítélteket tartanak fogva, továbbá a bűnügyi őrizetes férfi és női fogvatartottak egy részét, akiket innen állítanak elő a katonai ügyészségre és a különböző orvosszakértői vizsgálatokra.”

A Fő utcai, törvényszéki épületnek három bejárata van, az oda vezető lépcső két oldalán: a törvényt és bíraskodást (Pretor) megtestesítő szobra és az igazság, az igazságszolgáltatás szobra (Justitia) van (mellettük két-két gyermek áll). Az ingatlanon több emléktábla is el van helyezve, melyek a Gyorskocsi utcai homlokzaton lengyel menekült hazafiakra, kommunista terror áldozataira, a Gestapo fogházviselteire, a Nagy Imre tér felőli homlokzaton Nagy Imre miniszterelnökre és mártírtársaira, Magyar Forradalmi Nemzeti Bizottmány Budai Parancsnokságára és az első Budai Nemzetőr Zászlóaljra emlékeznek.

A védelem tárgya:

Az épület tömegformája, homlokzati megjelenése: eredeti nyílászárók elhelyezése, méretei, osztása, anyaghasználat, eredeti homlokzati díszek, zászlótartók, emléktáblák.

Helyi értékvédelmi nyilvántartásba vétel esetén a nyilvántartási adatok:

Nyilv.tart.szám:	Cím:	Hrsz.:	Megnevezés:	Értékvédelmi dok.szám:	Védelem típusa:	Döntés száma:
	Fő utca 70-78. Kacsá utca 4-8. Gyorskocsi utca 25-31. Nagy Imre tér 1.	13867	középület	ÉVD.065	egyedi	

Fotódokumentáció:

Nagy Imre tér, 1958 (Fortepan)

Nagy Imre az ítéletet hallgatja, 1958 (Fortepan)

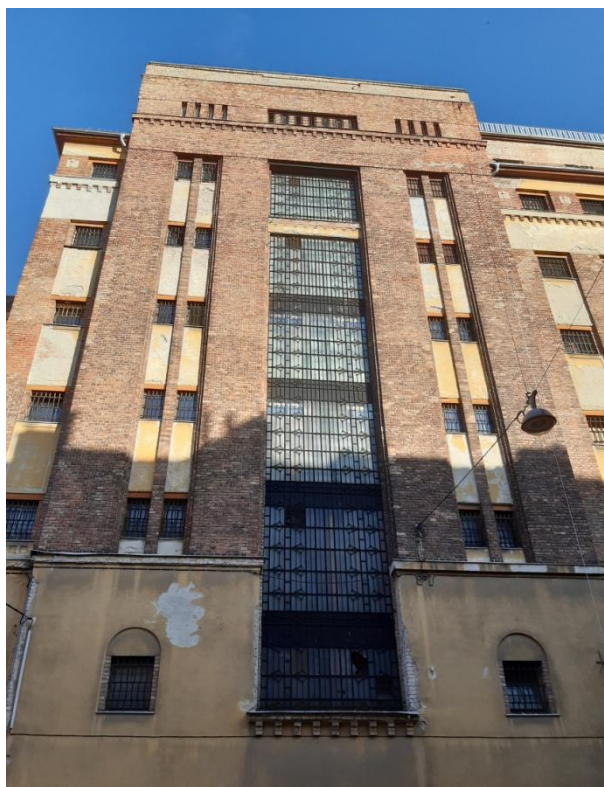
Fő utcai bejárat, 1949 (Fortepan)

Előcsarnok, 2015 (Magángyűjtemény)

2021.10.17.

2021.10.17.

2021.10.17.

2021.10.17.

Forrásjegyzék:

Budapest Főváros Levéltára (BFL), HU BFL XV.17.d.329 – 13867jelzet

Verrasztó Gábor: Hálószoza télikertben, Napkút Kiadó, 2017, 20-25.oldal

<https://fovarositorvenyszek.birosag.hu/hirek/20150420/szazeves-budapesti-hazak-nyitott-hetvegeje>

<http://bv.gov.hu/fovarosi-az-intezet-tortenete>

Fortepan — #115920

Fortepan — #139300

Fortepan — #139306